

Cèsar Cabanes Badosa
Retorn a casa

Cèsar Cabanes Badosa
Retorn a casa

SUMARI

Presentació Isabel Roig Casas	3
<i>Cèsar Cabanes Badosa. Vida i obra</i> Ana Fernández Álvarez	5
Exposicions i obra en espais públics i museus Ana Fernández Álvarez	13
<i>Cèsar Cabanes a Arenys de Mar. Una realitat virtual</i> Joan Miquel Llodrà Nogueras	15
<i>Cèsar Cabanes Badosa. Retorn a casa</i> Joan Miquel Llodrà Nogueras	24

Edita: Museu d'Arenys de Mar

Textos: © 2010 Ana Fernández Álvarez
© 2010 Joan Miquel Llodrà Nogueras

Fotografies: © Enric Pera, Eugeni Gil, Teresa Llordés, Arxiu Tobella i fons documental de l'Arxiu Municipal Fidel Fita

Col·laboradors: Museu de Terrassa, Biblioteca Pare Fidel Fita, família Badosa i arxiu familiar Rosa Vives

Correccions: Mercè Loire

Maqueta i disseny de la portada: Santi Artigas

Impressió: Impremta Anfruns S.L.

Dipòsit Legal: B-21.861-2010 Impres a Catalunya

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autoria i la titularitat dels drets (Museu d'Arenys de Mar, CDTM de Terrassa i autors/res identificats amb CC) i no se'n faci un ús comercial. Si transformeu aquesta obra per generar una nova obra derivada, heu de distribuir-la amb una llicència igual a la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

Cèsar Cabanes Badosa va néixer a Arenys de Mar l'any 1885 i aquí va passar una petita part de la seva infància. Tot i que va desenvolupar tota la seva carrera artística i la seva tasca de mestre a Terrassa, sempre va mantenir una relació molt intensa amb la nostra vila. L'artista visitava amb freqüència la seva família arenyenca i en l'àmbit professional aquesta relació té el seu moment àlgid en una exposició celebrada al desaparegut Balneari Lloveras l'any 1929. Una de les escultures d'aquella exposició era *Agnès, la puntaire* que avui es pot contemplar a les sales del Museu Marès de la Punta i que va ser reproduïda al capdavant de la nostra riera l'any 2003 sota l'impuls de l'Associació d'Amics de la Puntaire.

L'exposició *Cèsar Cabanes Badosa. Retorn a casa* i el llibret que teniu entre les mans és un homenatge que la vila d'Arenys de Mar li devia a aquest escultor. Un breu estudi sobre la figura de Cèsar Cabanes Badosa amb articles realitzats per l'Ana Fernández Álvarez, autora de l'estudi *Cèsar Cabanes i Badosa. Art i pedagogia*, sobre la figura de l'escultor, i per Joan Miquel Llodrà, historiador de l'art i comissari de l'exposició.

Organitzada per la Regidoria de Cultura i el Museu d'Arenys de Mar, aquesta exposició ha comptat amb la col·laboració del Museu de Terrassa, que ha cedit gran part de les obres que s'exposen i que permeten conèixer amb més profunditat aquest escultor. Hem d'agrair també a la Biblioteca Pare Fidel Fita la cessió d'*Agnès, la puntaire* que també podeu contemplar en aquesta exposició i a la família Badosa que ha col·laborat amb el Museu d'Arenys de Mar per a la realització d'aquesta mostra i d'aquesta publicació.

Isabel Roig Casas
Regidora de Cultura

Cèsar Cabanes i Badosa, 1908. Fotografia de Francesc Amer i Esteva.
Museu de Terrassa.

Cèsar Cabanes i Badosa.

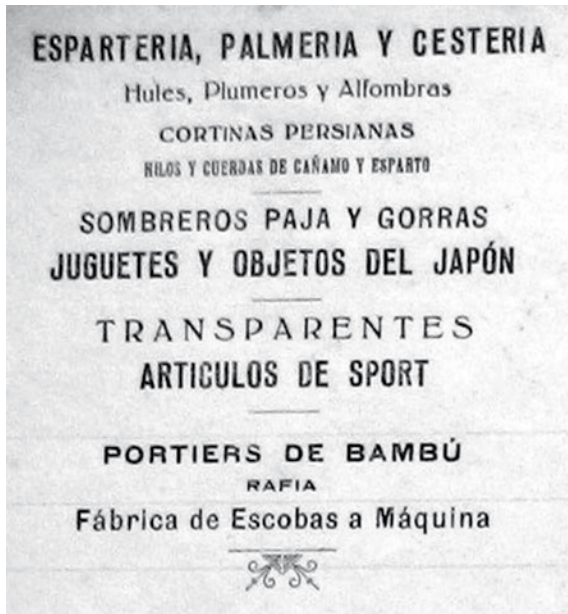
Vida i obra

Ana Fernández Álvarez
Historiadora de l'art

Cèsar Cabanes i Badosa va néixer a Arenys de Mar el 14 de febrer de 1885. Era el segon fill del matrimoni format per Francesc de Paula Cabanes de Diós (Manresa, 1859) i per Gertrudis Badosa i Rius (Arenys de Mar, 1865). La seva mare Gertrudis era filla de Josepa Rius (Igualada, 1842) i de l'esparter Felicià Badosa (Sant Vicenç dels Horts, 1840) que exercia el seu ofici al número 24 del carrer de la Riera d'Arenys de Mar, en un local que encara avui en dia continua en actiu, ara, però, com a botiga de joguines i que regenta Roser Badosa i Comas.

El pare del nostre escultor, Francesc de Paula, dirigia i donava classes de ciències en un col·legi de primera i segona ensenyança, situat al carrer de l'Església, 46, d'Arenys. Un centre docent que el seu pare, el pintor, dibuixant i professor Estanislau Cabanes i Prunés, havia comprat, l'1 d'octubre de 1880, a Josep Sala i Martí. Francesc de Paula Cabanes va exercir la seva tasca pedagògica a Arenys de Mar durant set anys, al llarg dels quals va tenir alumnes com els germans Joaquim i Marià Castells, els quals arribaren a ser importants i prestigiosos randers, així com persones molt vinculades als ambients culturals i artístics arenyencs.

El germà gran de Cèsar Cabanes, Estanislau (Arenys de Mar, 30 de juny de 1883), va estudiar medicina i va exercir com a metge militar, aconseguint un expedient dins l'exèrcit molt brillant i llorejat. Cèsar, al contrari del seu pare i del seu germà, no va escollir ni el camí de la docència, ni el de medicina, sinó que, des de molt jove, va manifestar clares i decidides actituds artístiques. De fet, dins de la família Cabanes van ser varies les persones que es van dedicar a la creació artística. Lavi patern, Estanislau Cabanes i Prunés (Manresa, 1825) va ser un hàbil dibuixant i pintor a la seva ciutat nadiua, on va realitzar les pintures de la capella del Rapte, situada a la plaça de Sant Ignasi,

Capçalera del paper de cartes del taller i botiga de Felicià Badosa i Rius (1924).

9, de Manresa, anomenat *Pintura-Decorativa Mestres*. El segon, Josep (Manresa, 1898) fou l'últim escenògraf en plantilla del Liceu, lloc on va treballar entre 1941 i 1956, marcant tota una època i essent considerat com el darrer representant de l'escenografia realista catalana. Josep també es va dedicar a la docència, va donar classes a l'Institut del Teatre de Barcelona i a l'Escola de Belles Arts Sant Jordi, on va exercir com a catedràtic de perspectiva.

La germana petita d'en Cèsar, Antònia (Arenys de Mar, 10 de maig de 1901) també decidí dedicar-se a l'art, però ella ho va fer dins el món de la música, com a pianista, estudiant en la prestigiosa acadèmia de Frank Marshall, a Barcelona. Al contrari dels seus germans grans, Estanislau i Cèsar, ella va estar sempre més vinculada a Arenys, on, el 1925, es va casar amb el també arenyenc Francesc Xavier Calderó i Pons, amb qui va tenir quatre fills: Ramon, nascut el 10 de febrer de 1926; Assumpció, el 9 de febrer de 1928, Francesc, el 23 de desembre de 1931, i Blanca, el 12 de febrer de 1933, que fou la fillola de Cèsar Cabanes.

El 1898, Cèsar Cabanes i Badosa es va traslladar a Barcelona per a iniciar els seus estudis artístics a l'Escola d'Arts Aplicades i d'Oficis Artístics, més coneguda com *Escola de Llotja*, un centre on també estudiaven i donaven classes diversos membres de la seva família. Allà va estudiar amb l'escultor Eduard Batiste i Alentorn, del qual n'assimilà el seu extrem realisme, i amb els germans Venanci i Aga-

i a Terrassa, quan, exercint com a professor del *Colegio Tarrasense*, va executar diverses pintures per a aquest centre, així com per al Casino del Comerç.

També es van dedicar al món de l'art els seus oncles avis, Benet Cabanes i Prunés (Manresa, 1821) que fou pintor, decorador i fotògraf, i que va inaugurar, el 1858, el primer estudi de fotografia que es va establir a Manresa, i Alfons Cabanes i Prunés (Manresa, 1828), qui, a més de polític, també fou pintor. El seu cosí segon, Ignasi Cabanes i Batlles (Manresa, 1852), era aquarel·lista i escenògraf, i, per últim, dos parents més, els pintors i escenògrafs Francesc i Josep Mestres i Cabanes, es van dedicar a la pintura decorativa en un taller del carrer del Born,

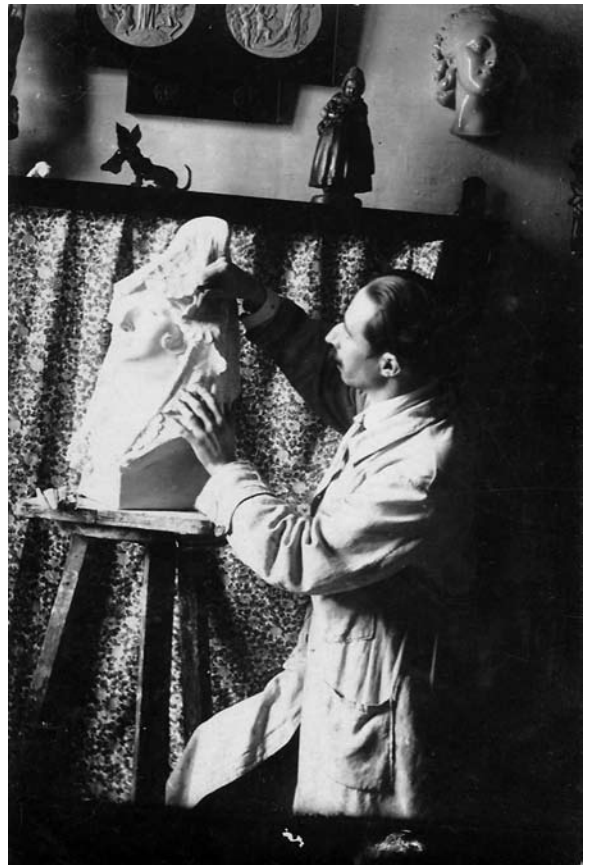
pit Vallmitjana, considerats com uns dels precursors del Modernisme català i que seran els responsables d'inocular-li aquesta estètica, sobretot pel que respecta a la seva primera etapa productiva. També va rebre classes de dibuix de Josep Garnelo i d'anatomia de Tiberio Àvila Rodríguez, del qual va heretar el domini i l'habilitat pel retrat. A part d'anar a Llotja, Cèsar freqüentava l'estudi de Marià Benlliure i el taller de Pere Carbonell, amb qui va aprendre, fonamentalment, a desbastar el marbre.

El febrer de 1901, amb tan sols 16 anys, Cèsar va rebre el seu primer reconeixement públic, quan l'agrupació catalana, *Art i Pàtria*, en un certamen celebrat a l'Ateneu Barcelonès, li va lliurar el premi ofert pel marquès de Camps. Una exposició a la qual també va concórrer Francesc Gimeno, a qui se li va atorgar la Medalla d'Argent de l'Ajuntament de Barcelona.

La seva primera exposició va tenir lloc a la Sala Parés de Barcelona, del 3 al 12 de juny de 1905, dins d'una col·lectiva de pintors i d'escultors. El 1909 va rebre l'encàrrec de dissenyar una medalla per a l'església de les Filles de la Caritat de Madrid i l'any següent va obtenir una comanda molt més important, la realització d'un model de medalla commemorativa per al I Congrés Internacional Antituberculós, celebrat a Barcelona del 16 al 22 d'octubre, sota la direcció del doctor Rafael Rodríguez Méndez, que va arribar a tenir molt ressò i on van participar més de dos mil congressistes.

El dia 6 de juliol de 1918 féu la seva primera exposició a la ciutat de Terrassa, dins d'una mostra col·lectiva al Gran Casino del Comerç, i, el juliol de l'any següent, també a Terrassa, va exposar individualment al Saló Alavedra, del carrer dels Gavatxons, 20. En aquesta ciutat Cèsar no solament tenia interessos artístics, també en tenia de sentimentals, ja que, el 25 de setembre de 1919, es va casar amb Anna Malet i Font, filla del jutge de Terrassa, Modest Malet i Borràs. El matrimoni es va instal·lar al carrer del

Cèsar Cabanes treballant en el bust d'Elisa de Ayala, esposa del seu germà Estanislau, al domicili del carrer València, 222, de Barcelona, el 1918.

Cèsar Cabanes amb les eines d'escultor a les mans, al costat de la maqueta d'un dels papes que realitza per a la custòdia del joier Agustí Valentí, acompanyat de la seva esposa Anna Malet, que llueix joies dissenyades pel seu espòs, i de la seva filla Antònia Cabanes, al seu domicili de Terrassa, el juliol del 1929. Arxiu familiar de Roser Badosa.

Pantà, 31, i el 20 de juny del 1920 va néixer la seva única filla, Maria Antònia Cabanes i Malet, que també es va dedicar al món de l'art com a pintora.

El mateix any del seu casament, Cèsar va obrir a Terrassa un taller d'escultura, *Arts Apolo*, al carrer de la Mina, 23, però poc després el va traslladar al carrer del Pare Llaurador, 101, obrint-lo com *Art Selecta*, per a domiciliar-lo definitivament, a principis de l'any 1926, al carrer de Sant Antoni, 22, on també va establir el seu nou domicili particular. Al seu obrador es dedicava a l'escultura religiosa i decorativa, seguint models propis, així com a la reproducció d'obres d'altres artistes. Cèsar compaginava aquesta feina impartint classes particulars de dibuix, escultura i pintura al seu taller.

Esculpir i donar classes particulars no li donaven el suficient per a

viure i mantenir la seva família, fet pel qual, el 29 de setembre de 1920, Cèsar Cabanes començà a treballar a l'Escola d'Arts i Oficis com a professor interí, encarregant-se de les classes d'anatomia artística i d'arts decoratives. Un any després, es va ocupar també de la classe d'Escultura i, el 16 de setembre de 1925, va obtenir la plaça com a pròpia. Aquesta feina la va exercir fins un any abans de la seva mort, el 14 de febrer de 1952.

A Terrassa Cèsar portava una vida social i artística molt activa i figura, entre d'altres, com un dels socis fundadors d'*Amics de les Arts de Terrassa* i, donada la seva afeció a la música i a la literatura, col·laborava assíduament amb la premsa local, en qualitat de crític d'art i com a comentarista musical i teatral, firmant en moltes ocasions com *Jorge Rúdel* o *Fidelio*.

Malgrat va arribar a estar completament arrelat a Terrassa, no es va desvincular mai d'Arenys, i mantenia una estreta relació amb la família de la seva mare, els Badosa, sent, el domicili de Felicià Badosa

i Rius, oncle de l'escultor, el centre de reunió familiar per excel·lència. Felicià Badosa havia heretat el negoci d'espardenyeria que el seu pare havia fundat a Arenys el 1860 i, a la seva rebotiga, tota la família, inclosa la de Cèsar Cabanes, organitzava assíduament reunions, tertúlies i vetllades artístiques. Però, no solament eren els llaços familiars el que el mantenia vinculat a Arenys, ja que també conservava vincles d'amistat amb persones com el pintor Joan Colom o l'escriptor i periodista Joan Draper.

Una prova d'aquesta profunda vinculació amb Arenys ens la dona l'exposició que, del 7 al 15 de juliol de 1929, es va muntar al Balneari Lloveras com a homenatge a Cèsar Cabanes i que va patrocinar el propi Ajuntament de la vila.

Al Balneari Lloveras Cèsar va mostrar 58 obres i, segons escriu ell mateix, el 14 d'agost de 1929, al seu amic i pintor terrassenc Josep Rigol i Fornaguera, la mostra va ser visitada per més de cinc mil persones. Entre altres treballs, va presentar la maqueta titulada *El temps és or*, un model de rellotge decoratiu realitzat el 1923 i que, el mateix 1929, va traduir en bronze i marbre per a la Caixa d'Estalvis de Terrassa. Es tractava d'una obra de tall clàssic tractada a manera de *vànites* exhortativa, un *putti* abraçava l'abundància de la natura floral, representant el temps físic; una Venus oferia regals efímers a un Mercuri que portava un rellotge de sorra alat com a atribut, simbolitzant i moralitzant sobre l'inevitable pas del temps, *tempus fugit*. A la vegada, Cabanes oferia una altra lectura ambivalent: l'home que sap controlar el temps obté abundants beneficis.

En aquesta mateixa exposició també va mostrar obres realitzades el mateix 1929, com una *Crucifixió* i dos guixos policromats: el de *Sant Francesc d'Assís*, titulat també *Il poverello* i el de la *Verge de Montserrat*, una obra que, posteriorment, quedaria instal·lada al temple del Sant Esperit de Terrassa, però que, com moltes altres de les seves produccions religioses, seria destruïda durant la Guerra Civil espanyola. La seva producció religiosa deixava entreveure clarament l'empremta d'un dels seus grans mestres, Agapit Vallmitjana, fet que es pot veure clarament en *Il poverello*, on resulta fàcil descobrir el característic *passionisme* de l'hagiografia de Vallmitjana, hereva directa de l'escola barroca castellana.

El temps és or (1923), traduït al marbre i al bronze el 1929, de 93 x 110 x 30 cm. Caixa Terrassa.

Sant Francesc. *Il poverello*, 1929, guix policromat, de 111,5 x 29 x 23,5 cm. Museu de Terrassa. Fotografia: Catàleg Cèsar Cabanes, Arxiu Històric Comarcal de Terrassa.

Una altra obra presentada fou *El perdó*, també anomenada *El fill pròdig*, de 1929, un interessant conjunt escultòric que fou exposat de manera preferent al centre de la sala. Les línies de composició d'aquesta obra resulten molt elegants i equilibrades, ja que, tractant-se d'un volum molt tancat i dens, les esses contraposades que dibuixen els dos personatges protagonistes doten el conjunt d'un ritme molt dinàmic. A l'hora de fer aquesta obra, Cabanes es va inspirar clarament en el realisme de Miquel Blay a *Els primers freds*, i en el simbolisme que trobem a *El desconhort* de Josep Llimona.

Ara bé, sense dubtes, l'obra que es va constituir en la protagonista de l'exposició d'Arenys fou la maqueta en terracota d'*Agnès, la puntaire*, basada en una estrofa del poema *La puntaire*, del poeta sabadellenc Manuel Ribot i Serra, escrit a instàncies de Marià Castells i Diumaró. Donat l'èxit d'aquesta obra, l'Ajuntament d'Arenys de Mar li va encarregar que la traduís a escala natural, en marbre de Girona i amb un pedestal de bronze. Aquest encàrrec l'esperona Joan Mollfulleda i Julià, un dels propietaris de *Calisay destil·leries Mollfulleda*, aleshores batlle d'Arenys.

La intenció era aprofitar la festa de sant Zenon, el 9 de juliol del 1930, per inaugurar un monument a les puntaires d'Arenys. El primer model que Cabanes va fer el realitzà en pedra calcària de Sant Vicenç, i, posteriorment, en marbre, complementant l'obra amb una placa a la base on l'estrofa del poema de Manuel Ribot i Serra havia de quedar inscrita:

*A la voreta del mar
l'Agnès se'n va a treballar
quan l'alba apunta,
i sos ulls en plor desfet
van mullant el coixinet on fa la punta.*

Són precisament els darrers dos versos els que li van servir per plasmar la figura de la puntaire: *i sos ulls en plor desfet / van mullant el coixinet on fa la punta*. El cap cot de la figura femenina en el coixí de puntaire que porta a la mà dreta sembla que vagi recollint la seves llàgrimes.

Per a la inauguració, es va demanar al mestre Ramon Serrat que compongués una sardana i aquest va prometre compondre-la. També s'encarregà que la maqueta fos traduïda al mabre per Josep Miret, per tal d'ubicar-la al parc de Nostra Senyora de Lourdes. Miret va fer el seu treball, però, per culpa de diverses vicissituds polítiques que provocaren diferents canvis de consistori a Arenys, l'Ajuntament

s'oblidà del projecte, i no es va tornar a parlar fins al 1957, quan després de la mort de Cèsar Cabanes es va reclamar l'obra a Josep Miret, però aquest explicà que, cansat de reclamar inútilment el cobrament del seu treball a Cabanes, va desfer l'escultura per poder aprofitar el marbre.

Després de tots aquests intents per aconseguir disposar d'aquest monument públic d'homenatge a les puntaires, només quedà dipositada a l'Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys la terracota exposada a la mostra del 1929, fins que l'any 2001 es va constituir, a través d'una plataforma ciutadana, l'Associació Amics de la Puntaire, amb l'objectiu de promoure la seva traducció al bronze i ubicar-la en un lloc públic de la població arenyenca.

La iniciativa d'aquesta associació partia d'una proposta formulada a través d'un article de Joaquim Cassà i Barrera, publicat a la revista *Arenys Vida Parroquial*, i que Josep Montmany va activar amb la creació de l'Associació Amics de la Puntaire, constituïda per Manuel Isnart, president; Joaquim Cassà, secretari, i Josep Montmany, Ramon Garriga, Antoni Badosa i Marcel·lí Aguilar, vocals, i que es va ampliar amb els representants de diverses associacions de puntaires existents a Arenys, com fou el cas de Núria Marot, Lola Simarro, Maria Pilar Roca i Joana Martín. Aquesta associació també va aconseguir que es dediqués un carrer a Cèsar Cabanes, a la urbanització de Montmar.

La traducció en bronze d'aquesta maqueta la va realitzar la *Foneria Artística Vilà*, de Valls, amb unes dimensions de dos metres d'alçada per cinquanta cinc i mig centímetres d'amplada, i es va inaugurar el 16 de març del 2003, festivitat de santa Úrsula, patrona de les puntaires, a la riera del Bisbe Pol, a la intersecció amb el passeig de Xifré d'Arenys de Mar.

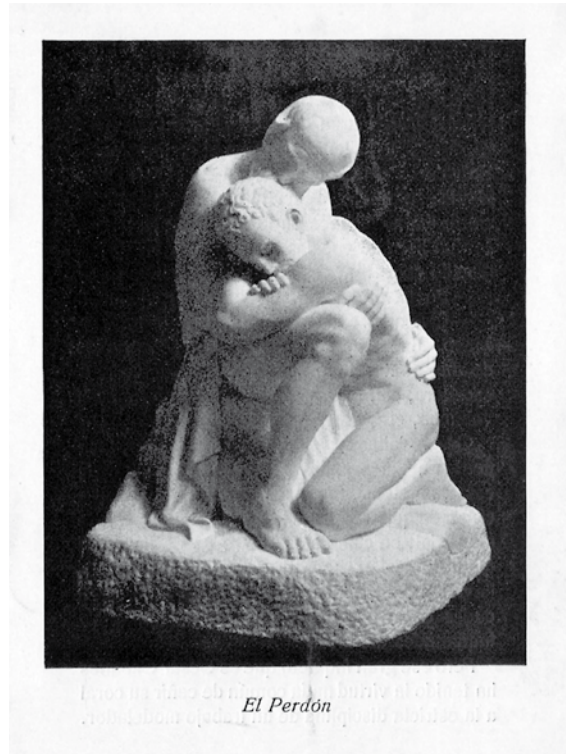
A aquesta inauguració van assistir-hi el regidor de Cultura, Santiago Fontbona i Arbós, i el batlle, Joaquim Ponsarnau i Cardelús. Per a l'ocasió es va editar un opuscle titulat *Record de la inauguració del monument a La Puntaire*, on es recollia una breu biografia de Cèsar Cabanes, la reproducció de la carta que Marià Castells i Diumaró va dirigir a Manuel Ribot i Serra, el 12 de maig del 1885, i en què li demanava una composició poètica dedicada al personatge de *La puntaire* i, per últim, la reproducció d'una còpia de l'original del poema presentat per Ribot i Serra als Jocs Florals de l'Ateneo Arenyenc, celebrats el 10 de juliol del 1885, on li fou atorgada la Flor Natural.

El conjunt de l'obra de Cèsar Cabanes es va caracteritzar sempre per un eclecticisme molt acusat. A la seva producció podem trobar, des

El monument a *La puntaire*, en bronze, de 200 x 55,5 x 55,5 cm, inaugurat el 2003 i ubicat a l'entrada d'Arenys de Mar, a la N-II. Fotografia: Família Badosa.

El perdó o *El fill pròdig*, guix policromat de 82 x 58 x 67,5 cm. Museu de Terrassa. Imatge reproduïda a l'opuscle de l'exposició inaugurada al Balneari Lloveras d'Arenys de Mar el 7 de juliol de 1929.

de les dolces rotunditats de Joan Rebull, l'enèrgica aspror d'Enric Monjo, la dolçor de Josep Viladomat, l'esquematisme de Josep Granyer, els dinàmics diàlegs de Rafael Solanic, el classicisme de Frederic Marès, la robusta energia de Camil Fàbregas i el sobri esquematisme de Josep Clarà.

Fonamentalment, va conrear la temàtica religiosa, però també el retrat i els dissenys per a joiers, essent moltes les entitats i els particulars que compten amb els seus treballs. El llegat d'aquest escultor és molt prolífic i moltes de les seves obres encara es poden veure disseminades per Terrassa, Arenys de Mar, Barcelona, Manresa i Palma de Mallorca, ciutats on ha quedat repartida la seva obra, entre escultures de caràcter públic i les que es troben en col·leccions privades.¹

1.- La bibliografia relacionada amb l'estudi biogràfic i artístic d'aquest escultor pot consultar-se en FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Ana. *Cèsar Cabanes i Badosa. Art i pedagogia*. Col·lecció Terrassa Viva, 15. Fundació Torre del Palau. Terrassa, 2009.

Exposicions

Col·lectives

- 1901 Ateneu Barcelonès.
- 1905 Sala Parés. Barcelona.
- 1908 Cercle Artístic. Barcelona.
- 1909 Ateneu Barcelonès.
- 1911 Saló Reig. Barcelona.
- 1919 Casino del Comerç. Terrassa.
- 1923 Salons de Belles Arts El Siglo. Barcelona.
- 1927 Sala Maragall. Barcelona.
- 1929 Amics de les Arts de Sabadell.
- 1930 Amics de les Arts de Terrassa.
- 1932 Sala Galeries Costa. Palma de Mallorca.
Casino del Comerç. Terrassa.
- 1933 Amics de les Arts de Terrassa.
- 1932 Arts i Artistes. La Pinacoteca. Barcelona.
- 1933 Amics de les Arts de Terrassa, a la Sala Parés de Barcelona.
- 1933 Sala Galeries Costa. Palma de Mallorca.
- 1934 Amics de les Arts de Terrassa.
- 1934 Escola d'Arts i Oficis de Manresa.
- 1943 Amics de les Arts de Terrassa.
- 1944 Amigos del Arte de Educación y Descanso de Tarrasa.
- 1946 Amics de les Arts de Terrassa.
- 1948 Amb la seva filla Maria Antònia Cabanes.
Sala Vergé. Manresa.
- 1950 Amb la seva filla Maria Antònia Cabanes.
Amics de les Arts de Terrassa.
- 2009 Centre Cultural Caixa Terrassa.

Individuals

- 1904 Botiga Bonet. Palma de Mallorca.
- 1916 Saló Reig. Barcelona.
- 1919 Sala Alavedra. Terrassa.
- 1921 Sala Pere Sabater. Terrassa.
- 1929 Balneari Lloveras. Arenys de Mar.
- 1930 Amics de les Arts de Terrassa.
- 1931 Saló de festes la Lyonesa. Sabadell.
- 1934 Sala Garbí. Girona.
- 1935 Escola d'Art i Oficis. Tàrraga.
- 1936 Escola Nacional de Nens.
- 1940 Amics de les Arts de Terrassa.
- 1944 Acadèmia de Belles Arts de Sabadell.
- 1953 Amics de les Arts de Terrassa.
- 2000 Amics de les Arts de Terrassa.
- 2010 Sala d'exposicions C.C.Calisay.
Arenys de Mar.

Obra en espais públics i museus

1910

Medalla commemorativa per al I Congrés Internacional Antituberculós de Barcelona. Museu Nacional d'Art de Catalunya.

1911

Sis relleus retrats dedicats a diferents músics. Museu de Terrassa (1911 a 1921)

Anunciació, motlle en guix policromat. Museu de Terrassa.

Anys 20

Orla de terracota al carrer de la Font Vella, 12, antiga botiga d'olis.

1922

Crist beneïnt, al mainell de la portalada de l'església parroquial del Sant Esperit, de Terrassa. Desaparegut.

1923

El temps és or. Caixa d'Estalvis de Terrassa.

1924

Làpida del nínxol d'Anna Maria Bassa i Caraben, Cementiri de Montjuïc. Desapareguda.

1925

Canelobres de plata realitzats pel joier Agustí Valentí, a partir d'un model de Cèsar Cabanes. Saló d'Actes de la Diputació de Barcelona.

Frontal d'altar dedicat a Sant Rafael, al creuer de la parròquia del Sant Esperit de Terrassa. Museu de Terrassa.

Bust del pintor Tomàs Viver i Aymerich. Museu de Terrassa.

1926

Placa dedicada a Alfons Sala. Desaparegut.

1927

Bust d'Alfons Sala i Argemí, comte d'Ègara. Museu de Terrassa.

1928

Placa en honor al General Primo de Rivera. Arenys de Mar

1929

Panteó de la Família Badiella al Cementiri de Vallparadís, Terrassa. Desaparegut.

Verge de Montserrat. Parròquia de Rubí. Desapareguda.

Verge de Montserrat. Museu de Terrassa.

Sant Francesc d'Assís o Il poverello. Museu de Terrassa.

Fill pròdig o *El Perdó*. Museu de Terrassa.

Maqueta d'*Agnès la puntaire*. Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys de Mar. Traducció en bronze el 2003 ubicada a l'entrada d'Arenys de Mar, al Passeig de Josep Xifré.

1931

Maternitat. Museu de Terrassa i Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys de Mar.

1932

Bust de Joan Duch i Agulló. Museu de Terrassa.

1935

Relleu en bronze per al nínxol de Francesc Castella i Jover. Cementiri Municipal de Terrassa.

1936

Treballs d'ornamentació dels magatzems Jorba (1936-1942). Manresa.

Cap. Museu de Terrassa.

1938

Reproducció de la lauda sepulcral de l'església de Sant Maria, dedicada al prevere Arnau Bernat. Museu de Terrassa.

Reproducció de la lauda sepulcral commemorativa del 1248 i dedicada a Pere de Taudell. Museu de Terrassa.

1939

Jesús, per a la tomba de Walter Bertschi. Cementiri Municipal de Terrassa. Desaparegut.

Sant Francesc. Museu de Terrassa.

1940

Desolació. Museu de Terrassa.

Sant Magí. Museu de Terrassa.

1941

Jesús. Museu de Terrassa.

1944

Relleu retrat d'Anna Maria Ros i Gasset. Museu de Terrassa.

Al·legoria de la Indústria i del Comerç, casa Flotats, carrer de Sant Francesc, 18, de Terrassa.

Sant Josep. Per a la façana de la casa Baumann. Museu de Terrassa.

Sagrat Cor de Jesús. Museu de Terrassa.

Al·legoria de la primavera. Motlle en guix, Museu de Terrassa.

1947

Terracotes per a l'entrada del Cementiri Municipal de Terrassa.

Sant Isidre. Hermandad Sindical de Agricultores i Ganaderos, carrer de Colom, Terrassa.

1948

Maternitat. Museu de Terrassa.

Bust de Joaquim Vancells i Vietà. Museu de Terrassa.

Sant Vicenç de Paül, Asil Busquets de Terrassa.

1950

Sant Lleí, façana de la fàbrica de mitges SA Sanllehí, al carrer de Galileu, 123. Actualment, al Museu de Terrassa.

Cèsar Cabanes a Arenys de Mar. Una realitat virtual¹

Joan Miquel Llodrà Nogueras
Historiador de l'art

El 16 de gener de 1887, la publicació *Ecos de la Costa* informava sobre la marxa del que havia estat «uno de los más aventajados profesores con que contaba la villa de Arenys de Mar».² El personatge en qüestió no era cap altre que Francesc Cabanes, pare de l'artista protagonista de l'exposició que ens ocupa. Francesc havia arribat al poble set anys enrere per a exercir-hi el magisteri, s'hi havia casat –amb Gertrudis Badosa– i tingut els seus dos fills, Estanislau i Cèsar.

Els llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria recullen el baptisme del nostre escultor. L'1 de març de 1885, era batejat a l'església d'Arenys de Mar Cèsar Raimon August Cabanes Badosa, «nascut quinze dies abans, a les sis de la tarda».³ Efectivament, Cèsar havia arribat al món un 14 de febrer. A banda d'aquesta notícia, és ben poca la informació que es troba a l'arxiu parroquial o al municipal sobre la infància del futur escultor.

Tenint en compte, com s'ha dit, que la família Cabanes marxa d'Arenys el 1887, una fàcil operació aritmètica permet de veure que només són dos els anys que Cèsar va viure a la nostra població. Hi va fer les primeres passes i molt segurament hi pronuncià les primeres paraules, dos fets –no cal dir-ho– crucials en la vida d'un home. A banda d'això, però, no hi féu gaire altra cosa. L'artista no tornà a viure mai més de manera permanent a Arenys encara que les anades i vingudes van ser freqüents. A més de les amistats que Cèsar tenia al poble, com ara alguns dels, com ell, col·laboradors de la revista *Arenys*, cal tenir present el contacte constant i estret que l'escultor va mantenir amb els cosins Badosa al llarg dels anys.

Considerar Cèsar Cabanes un artista arenyenc pot ser vist avui, de portes enfora, un pèl agosarat, una mostra més de la profunda i cega convicció amb què acceptem tot allò i tot aquell que ens agrada. I és que tant la seva formació artística com els episodis més rellevants de la seva vida professional i privada van tenir lloc fora d'Arenys. Amb tot, malgrat sigui complicat d'explicar, en el record col·lectiu, en la historiografia local, Cabanes ha estat sempre considerat un arenyenc més, un «fill de nostra vila» com va ser una vegada definit en una publicació local.⁴

Fig. 1. Placa per a l'avinguda del General Primo de Rivera. Cèsar Cabanes, 1928. Fotografia de l'AMFF.

Aquest fet no poden explicar-lo ni les obres que l'artista va concebre i realitzar per a Arenys –ben poques, d'altra banda–, ni les que actualment conservem a les nostres institucions i entitats –de nombre igualment escàs si tenim en compte la considerable producció del terrassenc–, ni encara menys la seva biografia i trajectòria, desconegudes fins avui per bona part del públic però que la doctora en història de l'art Ana Fernández ens ha ajudat a descobrir. Més enllà d'intentar esbrinar perquè sentim Cabanes com un dels nostres –mereixedor, fins i tot, d'un carrer–, l'objectiu d'aquestes línies no és cap altre que treure a la llum els rastres que d'ell i la seva obra resten a la nostra població.

Cèsar Cabanes i la revista *Arenys*

A banda de la referència al seu bateig, l'artista Cèsar Cabanes Badosa no apareix documentat a Arenys de Mar fins ben entrat el segle XX. Entre els anys 1916 i 1918, abans del seu casament i de l'establiment definitiu a la ciutat de Terrassa, Cabanes va col·laborar esporàdicament amb la publicació setmanal *Arenys*.⁵ El trienni durant el qual sembla que participà en aquesta revista coincideix amb el període que transcorregué a Barcelona, anys després d'haver acabat els estudis de Llotja; una etapa en la qual l'artista, sense deixar mai de treballar, gaudia i es deixava seduir per tots els plaers artístics i culturals que li brindava la ciutat. En aquest moment, Cabanes era ja un artista format i amb un bon nombre d'exposicions, individuals o col·lectives, dutes a terme.⁶

A banda de l'escultura, com queda palès a la mostra celebrada al Centre Cultural Calisay, les dues altres grans passions del nostre artista van ser sempre la poesia i la música. Cèsar va començar a practicar el noble art de Calíop des de ben jove i entre les seves amistats s'hi comptaren sempre poetes i rapsodes. L'artista va fer de la poesia, com amb l'escultura, una manera més amb la qual expressar-se als altres, un camí per projectar la creativitat que duia a dins. Les seves composicions líriques, literàriament irregulars i, sovint, excessivament amables, presenten una temàtica ben variada. Dedicats a familiars, amics o personatges importants en la seva vida,⁷ en algunes ocasions els poemes li serveixen d'inspiració per a determinades obres i en d'altres poden ser la millor manera de completar una escultura.⁸

És, de fet, amb la poesia com Cèsar Cabanes es dona a conèixer entre el públic arenyenc. La revista *Arenys* li serveix de plataforma per a publicar moltes de les seves composicions poètiques. *A la gentil princesa Blancafort*,⁹ *Florestal*,¹⁰ *Als bons amics*¹¹ o *d'Amor*¹² són els títols d'algunes de les seves creacions, gràcies als quals, no cal insistir-hi, el lector es farà una clara idea del to dolç i de vegades carrincló dels versos que contenen. Una d'aquestes poesies, *Amorosa*, anava dedicada a qui havia de convertir-se en la seva esposa, Anna Malet.¹³

Però a banda de donar a conèixer la seva obra poètica, *Arenys* serveix per a permetre als convilatans de Cabanes de seguir la seva trajectòria artística. En diverses ocasions la revista anuncia algunes de les seves exposicions a Barcelona. L'abril de 1916 es publicava, per exemple, la mostra en solitari celebrada a la Sala Reig de Barcelona, galeria en la qual Cabanes ja hi havia participat sis anys abans.¹⁴ Si bé en una primera notícia es feia esment de les obres presentades -bustos, medallons i escultura religiosa¹⁵ en el número següent de la revista s'hi afegia una extensa crítica.¹⁶ De ben segur, gràcies a aquest text molts arenyencs van descobrir «[...] les bones dots i qualitats que per aquest art admirable, ostenta el nomenat escultor [...]».

Com s'ha comentat unes línies més amunt, una altra de les grans passions de Cèsar va ser la música. En un article sortit de la seva pròpia ploma, escrit el 25 de gener de 1916 i publicat a *Arenys* unes setmanes més tard, l'artista descrivia en castellà una de les moltes vetllades musicals a les quals assistia a Barcelona.¹⁷ En aquest cas, el concertista convidat no era cap altre que l'encara jove però ja cèlebre Andrés Segovia (1893-1987). Talment es tractés d'una de

Fig. 2. Reinauguració, l'any 1939, de la placa per a l'avinguda del General Primo de Rivera. Fotografia de l'AMFF.

Fig. 3. Sala de l'antic Balneari Lloveras. Exposició de Cèsar Cabanes el juliol de 1929. Fotografia de l'AMFF.

les seves creacions escultòriques, canviant el fang per la tinta, Cèsar en va fer el següent retrat: «[...] joven granadino de 21 años de edad, alto, fornido, serio, romántico, con larga cabellera negra, fisonomía correcta y agradable, sobresaliendo sus labios carnosos y sensuales y unos lentes redondos, inmensos [...]». Un dels assistents al concert de Segovia va ser el pianista d'origen mataroní Frank Marshall (1883-1959), amic de Cèsar, el qual va acabar tocant unes quantes peces a duet amb l'andalús. El nostre artista –de caràcter vehement– va descriure els esperits d'ambdós músics com «inflamados [...] por el fuego incomparable del arte». És justament a Marshall a qui l'escultor va dedicar el poema titulat *Beethoven* i que va aparèixer publicat a *Arenys* uns dies més tard.¹⁸

A Cèsar el que és de Cèsar

Si Cèsar va ser durant aquests primers anys un profeta a casa seva, no tenim dades que ho afirmin o desmenteixin. Cal pensar, però, que l'artista no era gaire reconegut entre els arenyencs, simplement per desconeixement de la seva producció. Una notícia apareguda a *Arenys* l'abril de 1918 deia: «el Sr. Cabanes es un llaurejat artista, compatrici nostre [...] sembla ningú es recorda d'ell».¹⁹

Sense que fins ara puguem dir com va evolucionar la concepció que els seus teòrics veïns tenien d'ell, el fet és que deu anys més tard d'aquell comentari l'Ajuntament d'*Arenys de Mar* encarregava a Cabanes la seva primera obra pública –fins ara documentada– per a la vila. L'any 1928 se li confiava la realització d'una placa en honor del llavors cap

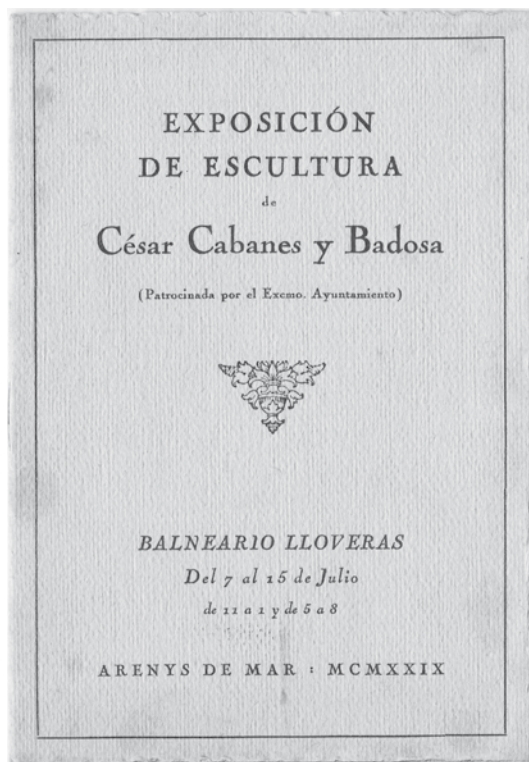
d'estat José Antonio Primo de Rivera a qui la Comissió Permanent havia decidit declarar fill adoptiu de la vila i donar el seu nom al carrer del Rial, avui Rial de Sa Clavella.²⁰ A la placa en qüestió, tota ella en bronze, havia d'aparèixer escrit *Avenida General Primo de Rivera* sota el bust del militar (Fig. 1). La quantitat que Cabanes va rebre per la realització d'aquella peça va ser de set-centes pessetes.²¹

La solemne inauguració de l'alt relleu va tenir lloc el 9 de setembre d'aquell mateix any. Una setmana més tard el ple de l'Ajuntament decidia felicitar Cabanes «[...] por haber sabido interpretar tan bellamente el encargo que se le confirió, esculpiendo el busto del insigne Caudillo con un parecido tan exacto que ha merecido generales y calurosas palabras de elogio».²² L'artista va retornar l'agraïment en forma de carta, un document que es conserva a l'arxiu històric i que reproduïm en aquestes pàgines (Fig. 7).²³

L'Arxiu Municipal Fidel Fita conserva dues interessants imatges relatives a l'obra que ens ocupa.²⁴ En una es pot veure el moment en el qual la placa va ser recol·locada al seu lloc, l'any 1939, després que durant la República hagués estat arraconada en un magatzem (Fig. 2). En l'altra imatge es pot veure la peça de ben a prop, un primer pla pres en algun dels moments en el qual va ser moguda del seu lloc. Josep M. Pons Guri recorda que la placa va ser definitivament treta del seu emplaçament, en una cantonada amb la Riera, l'any 1978, amb l'arribada de la democràcia. És potser ara l'hora de preguntar-nos què se n'ha fet d'aquest treball de Cabanes. On va anar a parar? Va ser destruït? Es conserva en mans privades o potser reposa adormit en algun racó de les dependències municipals?

La primera meitat del 1929, Cèsar Cabanes es posava en contacte amb el llavors alcalde d'Arenys de Mar, Joan Mollfulleda, per lliurar-li una fotografia d'una de les seves darreres creacions, *El perdó o El fill pròdig*, el guix de la qual tenim ara l'oportunitat de contemplar al Calisay. A més, l'artista ofería la possibilitat de poder dur a terme una exposició durant la Festa Major de Sant Zenon d'aquell any amb les seves millors obres, sempre i quan l'Ajuntament es comprometés a patrocinar-la.

Fig. 4. Portada del catàleg per a l'exposició d'escultura de Cèsar Cabanes al Balneari Lloveras del 7 al 15 de juliol de 1929.

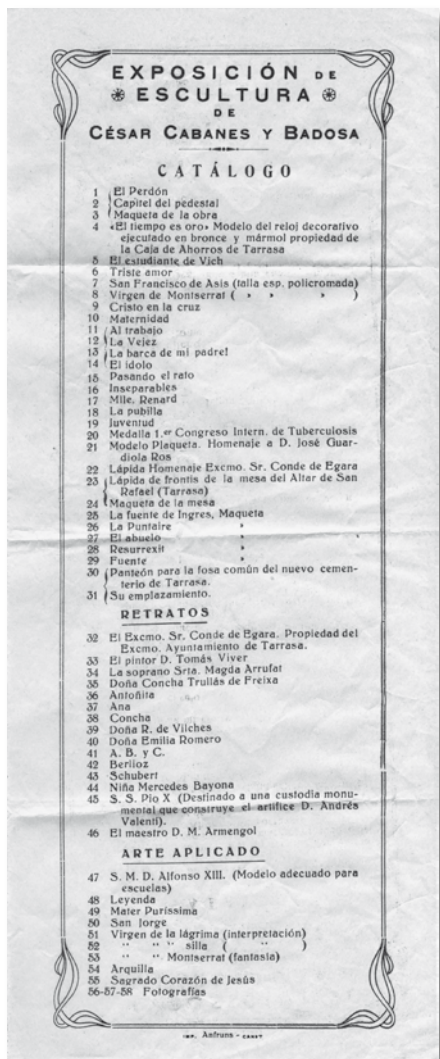

Fig.5. Cartell anunciador de l'exposició de Cabanes al Balneari Lloveras. Arxiu familiar de Montserrat Badosa.

El consistori va acceptar i el motiu és força clar: «[...] la exposició que projecta ha de enaltecer a esta villa y ha de contribuir grandemente al esplendor de la próxima fiesta patronímica». Així, no només s'encarregava de buscar un local adient sinó també de «[...] satisfacer los gastos de traslado y montaje de las esculturas que en ella han de figurar». ²⁵ Tot plegat va tenir un cost per a les arques municipals de quatre-centes pessetes. ²⁶

Ana Fernández, en l'article que ens precedeix, explica en detall les obres més destacables de les cinquanta-vuit exposades en la mostra del Balneari Lloveras. ²⁷ Enriqueix aquestes paraules la instantània que de l'esdeveniment va prendre el rander i fotògraf amateur Joaquim Castells Simon, tres còpies de la qual es conserven al nostre arxiu històric (Fig. 3). ²⁸ A banda de poder observar el criteri museogràfic de l'època, on el decorativisme i la bellesa de l'interior comptaven més que l'obra d'art per sí mateixa, la imatge permet veure amb claredat el marbre d'*El perdó* –avui il·localitzable–, i el *Sant Francesc d'Assís* o *El poverello*, una versió del qual és també present a la sala del Calisay.

Però el que se'ns dubte dóna més informació sobre les peces presentades és el catàleg que es va publicar, un dels quals conserva Montserrat Badosa (Fig. 4). La publicació en qüestió, un petit llibret de només 16 x 11'5 cm, reproduïx el que va ser la peça estrella de la mostra –*El perdó*–, juntament amb les quatre cares del capitell estil romànic que li servia de pedestal i l'obra *l'Estudiant de Vic*. A més, un text de l'escriptor

Lluís Bertran Pijoan (1892-1859) servia com a triomfal i èpica introducció a l'obra i la persona de Cabanes. Serveixin d'exemple els tres últims paràgrafs:

«[...] César Cabanes, fiel a su terruño, se presenta hoy en Arenys de Mar, con un bagaje múltiple y opulento. Y se presenta con énfasis, con la elegante naturalidad del hombre que se dirige a su tarea cotidiana.

No obstante, en Arenys de Mar va a tener lugar una verdadera epifanía para César Cabanes, en la que resplandecerá de lleno la magnificencia de su arte y la grandeza de su labor. Este es el hecho y el sentido de la

Exposición de Cabanes. Por nuestra parte no apuntamos ni un elogio ni expresamos juicio crítico alguno.

Las cincuenta y tantas esculturas os dirán con una justeza intraductible lo que es, lo que vale la obra de César Cabanes.»

A continuació, un llistat de dues planes enumerava les cinquanta-vuit obres exhibides al Balneari Lloveras –cinquanta-cinc, si tenim en compte que tres eren fotografies–. Aquest llistat va ser reproduït exactament en un petit cartell, també propietat de la família Badosa, i que s'ha d'interpretar com a publicitat de l'esdeveniment (Fig. 5).²⁹ En aquell llarg compendi podia veure's des d'obra religiosa amb, per exemple, el frontal de l'altar de Sant Rafel, fins al retrat, amb el bust de Tomàs Viver, ambdues creacions també exhibides a la sala del Calisay.

Una de les creacions presentades va ser, com també ha explicat anteriorment Fernández, la maqueta en terracota d'*Agnès, la puntaire*.³⁰ Tot i el desig de l'Ajuntament de veure aquell model de fang en una escultura pètria de mida natural, l'encàrrec no es va materialitzar mai. Pons Guri, amb la fina ironia que el va caracteritzar sempre, donava la culpa de tot plegat a l'eterna rivalitat entre els ajuntaments sortints i els entrants: «els nous [ajuntaments] mai troben bé el que hagin fet els predecessors».³¹ La qüestió és que els diners per pagar l'obra van arribar massa tard: Josep Miret, l'escultor a qui Cabanes havia confiat passar la terracota a pedra, cansat de demanar el que se li devia va decidir reaprofitar el material en una altra creació.

Arenys ha hagut d'esperar cinquanta anys, per veure aquella *puntaire* feta realitat. La pedra original, però, ha deixat lloc al bronze. Avui, amb el coixí talment fos un fusell, l'Agnès vetlla per a tots nosaltres, entre plorosa i amatent, a l'entrada de la població, ben lluny d'on en principi havia de ser col·locada.

Del procés de producció d'aquesta escultura en vida de Cabanes ens en resten dues imatges força interessants. Una, publicada el 25 de desembre de 1929 a *La Veu de Catalunya*, mostra el nostre escultor, enfilat dalt d'una escala, en plena feina de modelatge de la peça, acompanyat de la seva dona Anna Malet que, aparentment impassible, llegeix el diari.³² A aquesta imatge se li ha de sumar una altra, presa també en el taller de l'artista, en la qual al costat de l'Agnès

Fig. 6. Agnès, la puntaire al costat de la model que va inspirar l'obra. Fotografia: arxiu familiar de Rosa Vives.

apareix la model –senyora o senyoreta de formes rotundes– que, sembla ser, va inspirar-la (Fig. 6).³³ Ambdues fotografies se sumen a les conservades per la família Badosa, publicades la majoria en l'estudi d'Ana Fernández, i que ens fan més material la realitat virtual del Cabanes arenyenc.

La mort de Cèsar Cabanes, el mateix dia del seu aniversari, va ser recollida amb discreció per la premsa arenyenca, essent *Arenys Vida Parroquial* l'única publicació que li dedicà unes quantes ratlles.³⁴ Desapareixia un artista de vocació, un arenyenc d'esperit i un amant de la bellesa per damunt de totes les coses.

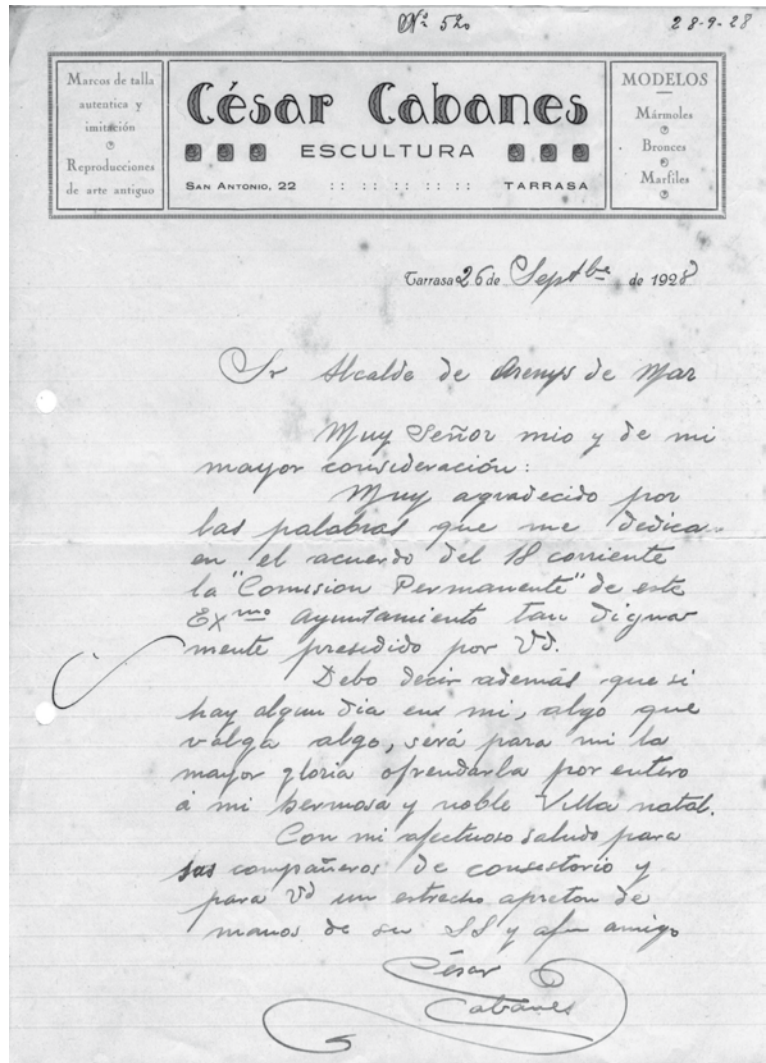

Fig. 7. Carta de Cèsar Cabanes adreçada a l'Ajuntament d'Arenys de Mar en agraïment per l'exposició del Balneari Lloveras. AMFF.

NOTES

1. Aquest article ha estat possible gràcies a la col·laboració d'Hug Palou, director de l'Arxiu Municipal Fidel Fita, Esther Castañeda i Joan Pons.
2. *Ecos de la Costa*, 16 de gener de 1887 núm. 52, any II, p. 5.
3. Arxiu Parroquial de Santa Maria d'Arenys. *Llibre de Baptismes, XVIII, 1877-1890*, fol. 189 i 189v.
4. *Arenys*, 29 de gener de 1916, núm. 27, p. 8.
5. *Arenys*, fundada per Josep Tatjé Rossell, sortia al carrer per primera vegada el 25 de juliol de 1915. La primera època de la seva publicació s'allargà fins al 14 de desembre de 1918. Des del 1919 fins a la seva clausura rebria el nom d'*Arenys i Sa Comarca*.
6. Les notícies de Cabanes aparegudes a *Arenys* no aporten res de nou que no hagi estat publicat al magnífic treball d'Ana Fernández, *Cèsar Cabanes i Badosa. Art i pedagogia*.
7. *Arenys*, 18 de març de 1916, núm. 34, p.4. Poema escrit el gener de 1916 dedicat a la seva cosina arenyenca, Pepita Badosa i Soler.
8. FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, A. *Cèsar Cabanes i Badosa. Art i pedagogia*. Col·lecció Terrassa Viva, 15. Fundació Torre del Palau. Terrassa, 2009, p. 221-229. L'autora recull tots els escrits poètics de Cabanes documentats fins al moment.
9. *Íbid.*, 29 de gener de 1916, núm. 27, p. 7. Poema dedicat a Edita Puigvert, «encarnació vivent de la ideal princesa».
10. *Íbid.*, 5 de febrer de 1916, núm. 28, p. 5. Poema dedicat a Pepita Pagès.
11. *Íbid.*, 13 de maig de 1916, núm. 41, p. 3. Poema dedicat als nuvis Francesc Sargatal i Pepita Pagès en el dia del seu casament a Arenys de Munt. Va ser llegit per l'autor en el moment del brindis.
12. *Íbid.*, 2 de febrer de 1918, núm. 128, p. 4. Poema escrit el setembre de 1917.
13. *Íbid.*, 10 de juny de 1916, núm. 45, p. 9. Curiosament, en un dels marges del registre de bateig de Cèsar (vegeu nota 3), va quedar anotat el dia en el qual l'artista es casà amb Anna, el 25 de setembre de 1919, a l'església del Betlem de Barcelona.
14. *Íbid.*, 29 de gener de 1916, núm. 27, p. 8. FERNÁNDEZ, A., *op. cit.*, p. 80-81 i 212.
15. *Arenys*, 8 d'abril de 1916, núm. 36, p. 7. Altres publicacions es van fer ressò d'aquesta exposició: *El Poble Català*, *La Vanguardia* o *El Día Gráfico*, entre d'altres.
16. *Íbid.*, 15 d'abril de 1916, núm. 37, p. 6 i 7. *Reportatges artístics. Judici crític del notable escriptor Sr. Vives Borrell*.
17. *Íbid.*, 12 de febrer de 1916, núm. 29, p. 2 i 3.
18. *Íbid.*, 26 de febrer de 1916, núm. 31. Poema escrit l'agost del 1915 i dedicat «*Al estimat amic, l'insigne pianista Frank Marshall*».
19. *Íbid.* 7 d'abril de 1918, núm. 136, p. 13.
20. Arxiu Municipal Fidel Fita (AMFF). Llibre d'actes de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, vol. P. 3, 21 d'agost de 1928, fol. 79. Tot i que és a finals d'agost que es dona a conèixer la intervenció de Cabanes en aquesta placa, s'ha de suposar que l'artista hauria estat contractat mesos abans.
21. *Íbid.*, 18 de setembre de 1928, fol. 81-81v.
22. *Íbid.*, 6 de novembre de 1928, fol. 90v.
23. AMFF. Correspondència activa Ajuntament d'Arenys de Mar, lligall 90.
24. AMFF. Col·lecció fotogràfica, caixa 9-1.
25. AMFF. Llibre d'actes Ajuntament d'Arenys de Mar, P. 4, 4 de juny de 1929, fol. 17v.
26. *Íbid.*, 24 de setembre de 1929, fol. 139. La subvenció va anar càrrec del capítol XIII, art. 3, epígraf 7è del pressupost ordinari corrent.
27. Vegeu també FERNÁNDEZ, A., *op. cit.*, p. 151-159.
28. AMFF. Col·lecció fotogràfica, caixa 6-1.
29. Mides del cartell: 19 x 30 cm.
30. «L'Arxiu Històric i Museu Fidel Fita, l'any 1969, va rebre el donatiu d'una de les còpies en terracota de tamany menor i la va dipositar a la Biblioteca Popular.» Vegeu *La puntaire que no va arribar a Arenys*, article de Josep M. Pons Guri, no signat, publicat a *La rierada*, 22 de març de 2003, núm. 191.
31. *Íbidem*.
32. Vegeu FERNÁNDEZ, A., *op. cit.*, p. 161-164.
33. Aquesta fotografia es troba a l'arxiu familiar de la senyora Rosa Vives.
34. *Arenys Vida Parroquial*, abril de 1952, núm. 99.

Cèsar Cabanes Badosa.

Retorn a casa

Joan Miquel Llodrà Nogueras
Historiador de l'art

Vuitanta-un anys després de l'exposició celebrada al desaparegut Balneari Lloveras, Arenys de Mar torna a retre homenatge a l'escultor Cèsar Cabanes Badosa (1885-1952). Les cinquanta-vuit obres exhibides aleshores deixen pas ara a només quinze, nombre prou reduït si tenim en compte la prolífica producció d'aquest artista d'origen arenyenc establert fins a la seva mort a Terrassa. Així i tot, les peces aplegades permeten d'endinsar-nos en la figura, obra i vida d'aquest polifacètic creador.

L'exposició *Cèsar Cabanes Badosa. Retorn a casa* és resultat de la col·laboració entre el Museu d'Arenys de Mar, el Museu de Terrassa –on es conserven bona part de les peces exhibides–, la família Badosa i Ana Fernández Álvarez, doctora en història de l'art, a qui devem el primer estudi rigorós i crític a l'entorn de l'obra de Cabanes.¹

Des de l'època de formació, als inicis del Modernisme, fins a l'etapa de maduresa, en ple franquisme, la producció de Cèsar Cabanes segueix un recorregut propi, del tot personal, aliè la majoria de vegades a les modes i estils imperants. Limitat sovint pels recursos materials i per l'entorn, Cabanes va fer de la seva passió per l'escultura no només un mitjà de subsistència i d'enriquiment personal sinó un mitjà a través del qual descobrir als altres la bellesa que ens envolta.

1. FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Ana. *Cèsar Cabanes i Badosa. Art i pedagogia*. Col·lecció Terrassa Viva, 15. Fundació Torre del Palau. Terrassa, 2009.

Fill d'Arenys i del Modernisme

Cèsar Cabanes neix el 1885 a Arenys de Mar. Fill de l'arenyenca Gertrudis Badosa i del terrassenc Francesc Cabanes, mestre d'escola, el petit Cèsar només viu a la nostra població els primers dos anys de vida. Des de ben menut mostra bones aptituds cap a les arts, per la qual cosa, el 1898, s'instal·la a Barcelona per estudiar a l'Escola d'Arts Aplicades i d'Oficis Artístics –la Llotja–. D'entre els seus mestres allí n'hi ha tres que li deixen empremta: l'escultor Eduard Batiste Alentorn i, especialment, els germans Venanci i Agapit Vallmitjana.

Els anys de Cabanes a Llotja coincideixen amb l'època d'esplendor del Modernisme, estil en el qual l'artista s'esplaia plenament fins ben entrat el segle xx. La capital catalana es troba llavors en plena efervescència artística i Cèsar, després d'una breu estada a Mallorca, participa en moltes de les exposicions col·lectives i concursos que se celebren arreu.

D'aquesta etapa és *Cap d'infant* o *Capet*, de formes suaus i arrodonides ben característiques del moment. Cabanes va presentar aquesta escultura en una de les seves primeres exposicions, la celebrada el juny de 1905 a la Sala Parés de Barcelona (FERNÁNDEZ, 2009, p. 50-52). Avui pertanyent a Montserrat Badosa, en un primer moment la peça va ser propietat de Maria Badosa Soler, cosina del nostre escultor. Resident a Barcelona, Maria va passar els darrers anys de la vida a Arenys motiu pel qual trobem avui aquesta delicada peça a la nostra població.

L'escultura en qüestió fou realitzada amb el que Cabanes anomenava duralina, material elaborat amb cola de conill, pasta de paper i guix de plafó. La base, tot i estar pintada amb un color marronós que simula un petit pedestal de fusta, forma part del mateix bust de

Cèsar Cabanes Badosa
Cap d'infant o *Capet*
1904
Duralina policromada
22 x 20 x 20 cm
Col·lecció de Montserrat Badosa

l'infant. L'estat de conservació de l'obra és regular: algunes parts de la superfície apareixen escrostonades. Una esquadra permet d'observar que el cap, en un moment determinat, es devia trencar.

L'escultura, un mitjà de vida

Deixant enrere l'etapa de formació, període de gran creativitat i intensa vida social, Cèsar fa d'allò que l'apassiona, l'escultura, una manera de guanyar-se el jornal. Així, en un primer moment es dedica a la joieria, escultura en petit format, tot i que també treballa sobre paper, teixit i pell. El 1919, any en què es casa amb Anna Malet, obre el seu primer taller a Terrassa,

Cèsar Cabanes Badosa
Maternitat
1931
Terracota patinada
61'5 x 39 x 20 cm
Ajuntament d'Arenys de Mar

(a sota) Cèsar Cabanes Badosa
Motlles per a *Maternitat*
Ca. 1931
Guix
59 x 39 x 18 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 6648 A i B

l'Arts Apolo. Allí, hi du a terme principalment escultura decorativa i religiosa, tant a partir de creacions pròpies com a través de la reproducció de l'obra d'altres artistes.

L'èxit comercial d'algunes de les seves obres, de tema amable, el porta a fer-ne còpies a partir de motlles, fet prou habitual i documentat en la majoria d'escultors de l'època. Així succeeix amb *Maternitat*, composició de regust noucentista, de la qual se'n conserven alguns exemplars, un dels quals pertanyent a l'Ajuntament d'Arenys de Mar. Amb aquest tema, tractat en nombroses ocasions al llarg de la seva trajectòria, Cabanes revela una vegada més el seu interès per la família i per les escenes de la vida quotidiana.

Montserrat Badosa, familiar de Cèsar Cabanes, conserva una altra còpia de *Maternitat*. La peça és avui de la seva propietat no per raons de família, com podria pensar-se, sinó per compra a un antiquari barceloní. Així, es desconeix a qui va pertànyer originalment. A diferència de la conservada al Museu d'Arenys de Mar, aquesta segona *Maternitat* porta gravat a la base rectangular el seu títol. A tall d'anècdota, s'observa clarament com el mot *Maternitat* va esdevenir posteriorment *Maternidad*, afegint uns petits arcs a les dues *t*. Així mateix, en un lateral hi apareix el nom de l'artista i l'any execució: 1931.

Una còpia de *Maternitat* és propietat de la família Vives-Noguera, mentre que una altra va ser adquirida pel director del Banc de Crèdit Balear, Josep M. Madico, en ocasió de l'exposició que Cabanes va dur a terme a Palma de Mallorca, a la Sala Galeries Costa, l'abril de 1932 (FERNÁNDEZ, 2009, p. 169-171).

Obra religiosa

L'obra de temàtica religiosa és present des dels primers moments en la producció de Cabanes. Apareix tant en la joieria –medalles, penjolls, camafeus...– com en escultures de petit format i baix relleus decoratius d'ús domèstic. En aquestes creacions l'escultor barreja el sentiment i l'emoció propis del Modernisme amb les formes depurades del Noucentisme i, en ocasions, de l'art déco.

Dins d'aquest gènere, a banda de les obres realitzades per iniciativa pròpia i que gaudien d'una clientela fidel, cal tenir en compte també els encàrrecs rebuts. Així, d'entre les creacions més monumentals cal destacar el *Crist del mainell* del portal major de la basílica del sant Esperit de Terrassa, realitzat el 1922, i l'altar de sant Rafael, esculpit tres anys més tard per a la mateixa església, seu actual del

Cèsar Cabanes Badosa
Frontal d'altar de sant Rafael
1925
Marbre i metall
60 x 94 x 10 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 1986

bisbat terrassenc (FERNÁNDEZ, 2009, p. 136 i 143-144). D'aquest darrer conjunt, mutilat durant l'estiu del 1936, n'ha sobreviscut el baix relleu del frontal en el qual Cabanes desplega un llenguatge popular, quasi naïf, però ben efectista.

Aquesta no és la primera vegada que el frontal de l'altar de sant Rafael s'exhibeix a Arenys de Mar. La primera vegada que els arenyencs van tenir l'oportunitat d'admirar-lo va ser durant l'exposició celebrada al Balneari Lloveras, el juliol de 1929. Amb el número 23 del catàleg, Cabanes presentava aquesta obra acompanyada d'una maqueta de la taula d'altar en la qual havia d'anar inserit aquest marbre.

Imatges per a la posteritat

Des de l'etapa de joventut, el retrat és un dels gèneres més tractats per Cèsar Cabanes i amb el qual arriba a aconseguir una facilitat tècnica

Cèsar Cabanes Badosa
Retrat de Joan Duch i Agulló
1932

Motlle en guix pintat
52'5 x 20 x 25 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 1387

admirable no només visible en l'extrema semblança entre el model i l'obra resultant, sinó també en l'expressió d'una vida interna.

En el llarg llistat de retrats sortits del seu taller, s'hi compten tant els de familiars i amics, com els dels clients i personatges aliens a la vida de l'escultor immortalitzats per encàrrec. Per les obres conservades, Cabanes mostra predilecció pels bustos, sovint de mida natural, per sobre dels retrats de cos sencer. Així i tot, l'artista empra sovint els medallons per als retrats de perfil.

Cèsar Cabanes Badosa
Retrat de Tomàs Viver i Aymerich
1925

Bronze i marbre
53 x 18'3 x 18'3
Museu de Terrassa, núm. reg. 1576

La majoria de retrats de Cabanes són obres en terracota o guix, pintats o patinats, i que en ocasions poden ser passats a bronze o marbre. Així s'observa en el bust de l'artista Tomàs Viver Aymerich (1876-1951), amic personal de Cèsar, i en el de l'escriptor, periodista i pintor Joan Duch Agulló (1891-1968), exhibida per primera vegada a Mallorca el 1933.

El retrat de Tomàs Viver va ser presentat, juntament amb dotze més, a l'exposició celebrada el juliol de 1929 al Balneari Lloveras. Aquest pintor, també mestre de l'Escola d'Arts i Oficis de Terrassa, va compartir espai expositiu amb Cabanes en més d'una ocasió. L'exposició col·lectiva celebrada a la Sala Parés l'any 1905 o la dels salons de Belles Arts d'El Siglo, de Barcelona, l'any 1923, en són un exemple (FERNÁNDEZ, 2009, p. 51 i 139-141). Joan Duch, a qui Cèsar coneixia des de l'etapa de joventut transcorreguda a Barcelona, també participà amb el nostre escultor en algunes mostres com ara la del 1932 a les galeries Costa de Palma de Mallorca o la col·lectiva del 1943 dels *Amics de les Arts* de Terrassa. En l'homenatge que se li va retre després de mort, l'any 1953, Joan Duch va glossar emotivament la figura de l'amic perdut (FERNÁNDEZ, 2009, p. 170, 173, 188-189 i 206-207).

Cabanes al Lloveras. Una retrospectiva

D'entre les moltes exposicions en les quals va mostrar les seves creacions, Cèsar Cabanes va recordar sempre amb afecte l'organitzada el 1929 a l'antic Balneari Lloveras d'Arenys de Mar, població amb la qual va restar vinculat pels lligams familiars. Del 7 al 15 de juliol d'aquell any, el seu poble natal va poder contemplar cinquanta-vuit de les seves obres, per-

fectament documentades en el catàleg elaborat expressament per a l'esdeveniment. Amb aquella exposició Cèsar Cabanes posava punt i final a una dècada d'èxit i reconeixement.

De les creacions presentades destaca un *Sant Francesc*, dit *El poverello*, en el qual s'aprecia la petjada del mestre Agapit Vallmitjana; el marbre avui il·localitzable d'*El perdó* o *El fill pròdig*, en el qual es veuen ressons del mestre Batiste Alentorn, dels *Primers freds* de Miquel Blay i el *Desconsol* de Josep Llimona, i la ma-

Cèsar Cabanes Badosa
El perdó o *El fill pròdig*
1929
Guix pintat
82 x 58 x 67'5 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 1402

Cèsar Cabanes Badosa
Sant Francesc d'Assís o Il poverello
1929
Guix policromat
111'5 x 29 x 23'5 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 1320

Cèsar Cabanes Badosa
Agnès, la puntaire
1929
Terracota
45 x 12'5 x 12'5 cm
Bibliote Pare Fidel Fita d'Arenys de Mar

queta en terracota d'Agnès, *la puntaire*, obra que hauria d'haver estat passada a escala natural en pedra però que mai no va arribar a materialitzar-se (FERNÁNDEZ, 2009, 159-164). Aquesta no era la primera puntaire modelada per Cabanes. De l'any 1921, la col·lecció Badiella i Bosch, conserva *La Rosons*, una terracota patinada en la qual es representa un personatge

sortit de l'imaginari d'Apel·les Mestres. L'obra és una mostra de l'interès que el nostre artista va mostrar sempre envers la cultura popular del país (FERNÁNDEZ, 2009, p. 98-99).

L'Arxiu Municipal Fidel Fita conserva una instantània de l'exposició al Balneari Lloveras en la qual es pot veure al mig de la sala l'escultura d'*El perdó*, estrella de la mostra, i al fons el *Sant Francesc d'Assís*. *El perdó* va ser exhibit juntament amb el capitell del pedestal en pedra de Múrcia, d'inspiració romànica i que apareixia reproduït en el catàleg de la mostra, i una maqueta de l'obra, qui sap si una terracota a escala. El *Sant Francesc*, per la seva banda, va ser definit en el mateix catàleg com a talla espanyola policromada, un clar homenatge de Cabanes a la tradició

escultòrica de l'escola castellana. L'exhibit a la sala del Calisay és una variant del mostrat a Arenys l'any 1929.

Ensenyar tot delectant

Tot i comptar amb una clientela fidel i amb nombrosos encàrrecs, Cèsar Cabanes va fer de l'ensenyament la principal font d'ingressos de la seva economia. Les classes de dibuix, pintura i escultura les va iniciar en un primer moment al seu propi taller, si bé l'any 1920 va entrar a treballar com a professor a l'Escola Municipal d'Arts i Oficis de Terrassa. Allí, entre d'altres, impartí lliçons d'arts decoratives, anatomia artística, escultura, modelatge i història de l'art.

Cèsar Cabanes, a la dreta de la imatge, impartint una lliçó de modelatge. Arxiu Tobella

Cabanes va donar als seus alumnes, gent humil i treballadora que assistia a classe després de la llarga jornada laboral, formació no només tècnica sinó també cultural, pagant moltes vegades amb diners de la seva pròpia butxaca el material i els mitjans als quals l'escola no podia fer front. El bon record que els seus antics alumnes guardaren d'ell és la millor prova de la passió que Cabanes posà a la seva labor pedagògica, tasca que va dur a terme fins l'any mateix de la seva mort.

Són nombroses les fotografies –algunes de les quals procedents de l'Arxiu Tobella– que es conserven de Cèsar a classe, envoltat de deixebles. A banda de veure l'artista en plena tasca docent, les imatges esdevenen un valuós document per veure l'ensenyament de les arts a la primera meitat del XIX no només a Terrassa sinó a la resta del Principat. En la reproduïda a la sala del Calisay s'observa Cèsar Cabanes comentant o assessorant un alumne sobre una escultura de petit format, còpia d'un dels *Esclaus* de Miquel Àngel.

Art al carrer

L'obra de Cèsar Cabanes no només es conserva en museus i col·leccions particulars, també és visible en espais públics, a l'aire lliure. A banda dels encàrrecs rebuts a nivell oficial, com per exemple plaques honorífiques, cal destacar les creacions de tipus funerari –làpides mortuòries, relleus per a nínxols, escultures per a mausoleus, etc.– algunes de les quals visibles al cementiri municipal de Terrassa i al de Vallparadís, a la mateixa ciutat. En el primer, es poden veure a l'entrada, quatre plafons –un encàrrec del 1947– amb la representació de dos àngels orants, un rellotge de sorra i un pebeter (FERNÁNDEZ, 2009, p. 195-197).

Cèsar Cabanes Badosa

Al·legoria del comerç

1944

Guix pintat

98 x 38 x 10 cm

Museu de Terrassa, núm. reg. 6505

En la producció de Cabanes cal tenir en compte a més l'escultura aplicada a l'arquitectura. Entre el 1936 i el 1942, per exemple, ajudat pel seu deixeble Ferran Ferreri, Cabanes decorà els Magatzems Jorba de Manresa, una de

Cèsar Cabanes Badosa
Al·legoria de la indústria
1944
Guix pintat
95 x 36'5 x 12 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 6506

les poques mostres d'arquitectura *art déco* a casa nostra. Al *Sant Isidre* en terracota per a la *Hermandad Sindical de Agricultores y Ganaderos* (1947), el grup escultòric de *Sant Vicenç de Paül* per a l'asil Busquets (1949), o el *Sant Lleí*

en bronze, per a la fàbrica de mitges *Sanllehi* (1950), cal sumar-hi les dues al·legories de la indústria i el comerç per a la casa Flotats, totes elles a la mateixa ciutat de Terrassa.

D'aquesta darrera obra se'n conserven els dos guixos preparatius, dos relleus de marcat estil noucentista, que posteriorment van ser passats en pedra d'Almorquí i emplaçats en l'edifici esmentat. El comerç és representat per la figura de Mercuri, amb el casc i les sandàlies alades, mentre que la indústria ho és per la d'Atena, representada amb una filosa i una roda dentada d'engranatge al darrera (FERNÁNDEZ, 2009, p. 191-192).

Darrers moments

La darrera etapa de la seva vida, Cèsar Cabanes va estar molt vinculat amb els *Amics de les Arts* de Terrassa, associació de la qual n'havia estat un dels fundadors, l'any 1927. L'artista participà en moltes de les exposicions col·lectives organitzades per aquesta entitat. Malgrat la seva tasca docent, no abandonà mai la pràctica de l'art ni com a gaudi personal ni com a mitjà de subsistència. El nombre d'obres adquirides pels seus clients i col·leccionistes i les presentades en les exposicions en donen testimoni.

Després de la Guerra Civil, incentivat per l'esperit conservador del nou règim, la seva producció religiosa s'intensificà. Cabanes no només col·laborà en la decoració d'esglésies sinó que restaurà i refé moltes de les obres d'art malmeses durant el conflicte bèl·lic. La seva escultura, afavorida per la conjuntura cultural i artística del país, continuà ancorada entre l'estètica modernista i la noucentista, com bé queda palès a *Desolació*. L'original d'aquesta peça va ser exhibit en una exposició celebrada l'any 1940 a Amics de les Arts, juntament amb un projecte de monument als caiguts i

Cèsar Cabanes Badosa

Desolació

1940

Guix pintat

47 x 50 x 35 cm

Museu de Terrassa, núm. reg. 6535

altres creacions. L'any 1966, la seva vídua donà el guix de *Desolació* al Museu de Terrassa (FERNÁNDEZ, 2009, p. 185-186).

Així mateix, el nostre artista continuà amb les dues altres passions de la seva vida: la poesia i la música. El seu taller, com en l'època de joventut, continuà essent lloc de treball però també de trobada amb els amics i de celebració de concerts musicals i vetllades poètiques. Cèsar Cabanes moria a Terrassa el 14 de febrer de 1952, a conseqüència d'una malaltia.

Cèsar Cabanes a Arenys de Mar

Les obres de Cèsar Cabanes Badosa conservades a Arenys de Mar són ben poques. A

banda de les de la família Badosa, cal destacar *Agnès, la puntaire*, pertanyent a la Biblioteca Municipal Pare Fidel Fita; *la Maternitat*, conservada al Museu d'Arenys de Mar, i *l'Escolà*, propietat de l'Ajuntament d'Arenys de Mar, exhibida en el despatx d'alcaldia. Sobre aquesta darrera obra se'n desconeix l'any de realització i la procedència. El fet de que s'hagi conservat sempre a la Casa de la Vila ens pot fer pensar que o bé va ser adquirida

Cèsar Cabanes Badosa

Escolanet

Terracota

31 x 23 x 23 cm

Ajuntament d'Arenys de Mar

pel consistori durant l'exposició del 1929 al Balneari Lloveras o bé fou un obsequi del mateix Cabanes pel suport i ajuda econòmica d'aquella institució en la mostra.

D'entre les obres de Cabanes a Arenys de Mar caldria parlar també del retrat que l'artista féu de l'alcalde Jaime Ferrer Calbetó, del qual ens parla Ana Fernández, encara que no ha estat localitzat (FERNÁNDEZ, 2009, p. 206).

Tot i que des del 2003 disposem d'una reproducció a mida natural d'Agnès, la puntaire, emplaçada a l'entrada d'Arenys, altres obres de Cabanes dutes a terme per al poble de la seva mare no han arribat fins als nostres dies. És el cas, per exemple, de la placa en honor a Primo de Rivera, encarregada el 1928 pel consistori arenyenc. El bronze, de composició força senzilla, mostra el retrat en perfil del general, voltat d'una corona de llorer i unes garlandes, amb una inscripció inferior en la qual es llegeix *Avenida General Primo de Rivera*. Observi's en l'angle inferior dret la signatura de l'artista. Treta definitivament del seu lloc l'any 1978, actualment es desconeix on es troba.

Cèsar Cabanes Badosa
Retrat de J. S. Bach
1929
Guix daurat
30 x 4 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 16912

La música i la poesia, dues passions

D'extrema sensibilitat, Cèsar Cabanes mostrà des de ben jove un gran interès per la poesia, per la seva lectura i per la seva creació. La poesia va ser molt sovint per a Cabanes motiu d'inspiració per a algunes de les seves escultures i, al mateix temps, moltes de les seves obres van ser completades amb versos per ell escrits. Qualsevol motiu era bo per compondre unes estrofes, obres de qualitat literària desigual

Cèsar Cabanes Badosa
Perfil de Richard Wagner
1929
Guix daurat
28'5 x 4 cm
Museu de Terrassa, núm. reg. 5207

però que ajuden a comprendre millor l'artista i el seu art. Alguns d'aquests poemes, dedicats en la majoria de casos a familiars i amics, van aparèixer publicats a la revista *Arenys*.

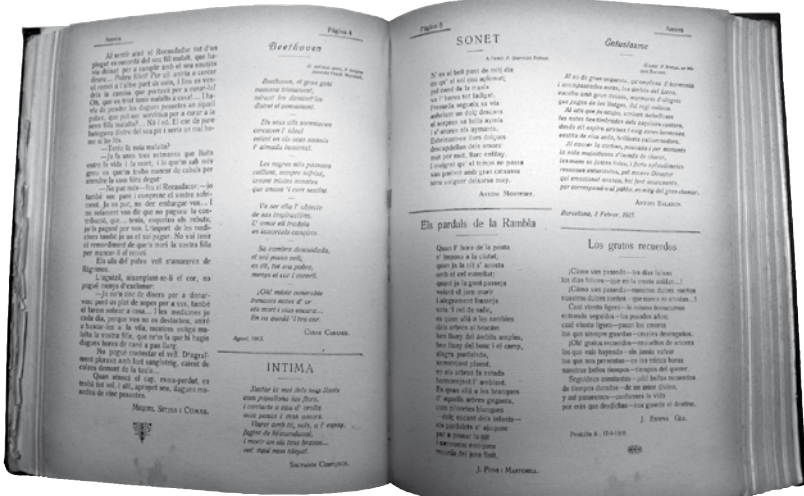
En el text introductor del catàleg de l'exposició del Balneari Lloveras, Lluís Bertran feia referència a la importància de la poesia en Cabanes, com a creador i com a lector.

« *Sorprendemos cierto día a Cabanes en lo íntimo de su hogar, con un libro de poesías en la mano, en su jardincillo coquetón, cuajado de rosales en flor.*

– *Poetizando, amigo Cabanes? – le dijimos.*
 – *Qué quiere usted... Poetizar es mi descanso. Pláceme el llenar mis ojos con versos de mis poetas favoritos. Luego vuelvo a la escultura, con nuevas ansias, tras la forma y el volumen, el gesto y la expresión.»*

La mateixa passió és la que va sentir per la música, afició que hereta per la branca materna Badosa. Assistent assidu del Liceu, cantant abraonat en vetllades musicals i wagnerià empedreit, la música és sempre una constant a la vida de Cabanes, tant al taller com a casa. D'entre la seva producció cal destacar un conjunt de medallons amb el perfil d'alguns dels seus compositors preferits.

A l'exposició celebrada al Balneari Lloveras va quedar ben palès l'amor que el nostre artista sentia cap a la música. A més dels retrats de la soprano Magda Arrufat i d'Emilia Romero, amfitriona d'algunes de les vetllades musicals a les que assistia amb assiduitat, Cabanes va presentar dos medallons amb els retrats en perfil d'Hector Berlioz i Franz Schubert, els guixos dels quals es conserven actualment al Museu de Terrassa (núm. reg. 16910 i 16911 respectivament).

Pàgina de la revista *Arenys*, amb un poema de Cèsar Cabanes.
 Biblioteca Popular Pare Fidel Fita

